

delle scuole popolari di prima classe di Capodistria 1874/75, Stato delle scuole popolari ... di Capodistria 1901-1906; Jahresbericht über den Zustand des Volksschulwesens in Istrien pro 1904-1905. — 15. Od istrskega pedagoškega časopisja je v biblioteki muzeja kompleten tržaški Učiteljski list 1920-1926, ena številka (12/1912) Hrvatske škole, Narodne prosvjete pa ni, Vesti o šolstvu v Istri pa so objavljali tudi slovenski učiteljski listi, posebej Učiteljski tovariš 1861-1941 in Popotnik 1880-1949 (prim. članek A. Vovka in bibliografijo Tatjana Hojan v: Popotnik-Sodobna pedagogika, Ljubljana 1980). — 16. Od šolskih šematizmov (te brani tudi biblioteka SŠM) omenimo vsaj Popotnikov koledar za slovenske učitelje, Maribor 1886-1896 in Ročni zapisnik za slovensko učiteljstvo, Postojna, Ljubljana, 1894-1915, ki prinašajo podatke tudi za Primorsko (prim. Priročniki in karte o organizacijski strukturi v deželah Koroški, Kranjski, Primorju in Štajerski do 1918, Zgodovinsko bibliografski vodnik, red. J. Žontar, Graz...1988, o šolstvu posebej 248-256), za zgodnja dvajseta leta pa Ročni zapisnik »Zveze jugoslovanskih učiteljskih društev« Julijske krajine za leto 1922, 1923 (Trst). — 17. Arhiv SŠM, fond Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev (odslej: Zaveza), f. 51, 1. istrske razmere, 2. Pismo Učiteljskega društva Narodna Prosvjeta uredništvu Učiteljskega tovariša, Buzet 25. januarja 1900. — 18. Arhiv SŠM, Zaveza, f. 7, zapisniki vodstva Zaveze, tajniško poročilo pri seji upravnega odbora, 31.3.1902. — 19. Arhiv SŠM, Zaveza, f. 21, 1/26, Pismo Makaroviča iz Jelšan, predsedniku učiteljskega društva za kotar Volosko 15.5.1903. — 20. Arhiv SŠM, Zaveza, f. 23; XVII. glavna skupščina 1905 v Pulju, 1/7, demonstracije. — 21. prav tam, 1/19, pismo M. Anžlovarja, predsednika koprškega učiteljskega društva vodstvu Zaveze, Boljunec, 26.8.1903. — 22. Arhiv SŠM, Zaveza, f. 31, III.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Quellen für die Geschichte des istrischen Schulwesens im Slowenischen Schulmuseum

Branko Šuštar

In seinem Beitrag stellt der Autor vor allem das Archivgut im Slowenischen Schulmuseum in Ljubljana vor, das in 1898 als Schulmuseum der slowenischen und der kroatischen Lehrerschaft aus Istrien gegründet wurde. Er weist auf drei Schulechroniken hin (Boljunec bei Triest, Spodnje Škofije, Brezovica bei Kozina), auf das Protokollbuch des Slowenischen Lehrervereins für Istrien, auf das Archivgut der Bezirksschulaufsichtsbehörden (Inspezione discretuale delle Scuole) und auf das Archivgut betreffs der Bildungstätigkeit im slowenischen Küstenland während des 2. Weltkrieges und in den ersten Nachkriegsjahren. Er macht auch auf die (noch) nicht veröffentlichte Abhandlung von F. Ostaneck »Slowenisch-kroatische Sprachgrenze in Istrien, Archivgut für den Zeitabschnitt 1860 - 1956« aufmerksam. Ein wenig eingehender wird das Archivgut im Bestand Verband der österreichisch-jugoslawischen Lehrervereine, über die Mitarbeit von vier Lehrervereinen aus Istrien im Verband, Slowenischer Lehrerverein für den Koper-Bezirk war der Verbandmitglied am längsten, das Lehrerverein für den Bezirk Volosko von 1892 - 1906, das Lehrerverein Nationale Ausbildung mit dem Sitz in Pazin (Mitterburg) und das Lehrerverein aus Veglia waren Mitglieder nur einige Jahre am Jahrhundertübergang. Sie sind im Jahre 1902 wegen Aspekt der liberal-klerikaler Gegensätze aus dem Verband ausgetreten.

Vpliv družbenoekonomskih sprememb na valorizacijo ustvarjalcev arhivskega gradiva v gospodarstvu 1945 - 1991

Marija Kos

Poznavanje družbenoekonomskega razvoja nam pomaga pri arhivskem delu in je temelj za valorizacijo oziroma za pridobivanje arhivskega gradiva pomembnih ustvarjalcev. S preučevanjem posameznih ustvarjalcev arhivskega gradiva ne moremo spoznati njihovega pravega pomena, ampak moramo zlasti dobro poznati družbenopolitične in ekonomske razmere, v katerih so ustvarjali delovali. V nadaljevanju bom prikazala, kakšne so bile te razmere v naši državi od leta 1945 do 1991 in kako so vplivale na razvoj gospodarstva.

Ob koncu druge svetovne vojne leta 1945 je vodstvo Komunistične partije Jugoslavije hkrati s prevzemom politične oblasti začelo postavljati temelje za postavljevanje novega gospodarskega sistema. Na petem kongresu KPJ leta 1948 v Beogradu je Boris Kidrič dejal, da so s socialističnimi metodami izkoreninili birokratsko parazitski značaj kapitalističnega gospodarskega sistema.¹ To so dosegli z

zablembami, prisilnimi upravami, nacionalizacijo in agrarno reformo.

Za temelj celotnega gospodarskega razvoja so po sovjetskem vzoru postavili industrializacijo in elektrifikacijo. Za težko industrijo in energetiko so nemanili 90% vseh investicij v gospodarstvu. V ospredje so postavili razvoj metalurške in bazične industrije. Poleg tega so načrtovali največje povečanje proizvodnje v kovinski, kemični in električni industriji ter v industriji gradbenega materiala. Težišče industrializacije je bilo na razvijanju energetskih virov, na povečanju surovinske podlage in na izgradnji ključnih zmogljivosti za predelavo surovin. Naj navedem nekaj primerov. Leta 1948 so začeli graditi hidroelektrarno Vuzenico na Dravi in v Medvodah na Savi. Ob koncu leta 1950 so odprli nov premogovnik pri Šoštanju in ob njem zgradili termoelektrarno. Na Jesenicah so začeli obnavljati železarno, leta 1949 so odprli novo valjarno, Gra-

diti so začeli popolnoma nove tovarne, bistvene za izgradnjo težke industrije, na primer Litostroj v Ljubljani in v povezavi z njim vodni laboratorij in Elektrotehniški inštitut. Razvijali so avtomobilsko industrijo, na primer v Mariboru, in tiste panoge električne in kovinske industrije, ki naj bi oskrbovale osnovo industrializacije.²

Organizacija državne uprave je bila taka, da so bili operativni organi posameznih gospodarskih ministrstev generalne in glavne direkcije, ki so vodile podjetja posameznih panog. Tako je bila država s svojim mehanizmom neposredni voditelj podjetij. Ta so bila po svojem pomenu razdeljena na zvezna, republiška in lokalna.

Podjetja zveznega pomena so vodila zvezna ministrstva, republiška podjetja republiška ministrstva, lokalna pa so vodili okrajni, mestni in krajevni ljudski odbori. K lokalni industriji so prištevali predvsem proizvodna podjetja, torej industrijska in rudarska ter nekatera obrate in delavnice kmetijskih zadrug. Prevladovala so podjetja in obrati lesne (317), kovinskopredelovalne (185), živilske (165), tekstilne (151), usnjarsko-obutvene industrije (149) in industrije gradbenega materiala (119) – od skupno 1138 podjetij, ki so bila zgrajena pred letom 1940. V naslednjih letih, ko je del le teh prešlo v republiško pristojnost, precej pa so jih združili, se je njihovo število precej zmanjšalo. Glede na panogo so leta 1951 prevladovali lesni in tekstilni obrati. Več kot polovica vse tekstilne industrije je bila osredotočena v večjih mestih. V prvem obdobju ni dosegala načrtovanega razvoja.³

Poglejmo si primer tekstilne industrije. Ker je bilo treba po vojni zadostiti velikim potrebam prebivalstva po tekstilnem blagu, so proizvodili kar največ, ne glede na kakovost blaga in na stanje strojnega parka. V ta namen so načrtno koncentrirali tekstilno industrijo, kar sta omogočili nacionalizaciji leta 1946 in 1948. Ker so svilarski sektor skoncentrirali v Mariboru, sta morali v Kranju Tiskanina, prej Jugobruna, in bivša Jugočeška odstopiti svoje svilarske in polsvilarske stroje tekstilnim tovarnam v Mariboru. V Škofji Loki so ukinili tkalnico Brumen in Thaler in njihove stroje prenesli v Kranj, kjer so združili Tekstilindustrovo tkalnico in Tiskanino.⁴

Tako se je v Sloveniji fizični obseg proizvodnje v tekstilni industriji od leta 1952 do leta 1962 zmanjšal iz 27,36% na 23,5%. Oblast namenoma ni dala nobenih investicijskih sredstev, ker je bila mnenja, da je Slovenija imela dovolj razvito tekstilno industrijo iz obdobja pred drugo svetovno vojno. Zato so velike investicije za razvoj tekstilne industrije namenjali v druge republike. Vse nam pove podatek, da je v Sloveniji leta 1939 predstavljala tekstilna industrija več kot 50% vse industrije, medtem ko je bila leta 1962 zastopana v skupni industrijski proizvodnji z 12,85%. Naslednja leta se je ta odstotek še zniževal.⁵

Pri takem sistemu politično načrtovanega vodenja gospodarstva podjetja niso mogla mnogo vplivati na svoje poslovanje, ker so bila le izvrševalci planskih nalog. Država je bila lastnik proizvodnih sredstev in organizator celotne družbene produkcije. Proizvodnja, delitev, menjava in potrošnja so

bile centralno plansko urejene.

Potrošnja je bila racionirana in garantirana s posebnim sistemom nakaznic. V zunanji trgovini je vladal državni monopol. Državni organi so načrtovali obseg zunanje trgovine in odredili način opravljanja zunanjetrgovinskih poslov. Proizvajalna podjetja niso smela opravljati zunanjetrgovinskih poslov. To so smela le maloštevilna zvezna zunanjetrgovinska podjetja.⁶

V kmetijstvu so po sovjetskem vzoru načrtovali splošno kolektivizacijo. Na osnovi splošnega zakona o zadrugah iz leta 1946 so ustanavljali nabavno-prodajne zadruge, v letu 1947 pa prve kmetijske zadruge. Leta 1949 je bil sprejet temeljni zakon o zadrugah, ki je uvedel kmetijske delovne zadruge. Kmetje so morali v zadrugo vložiti zemljo, osnovna in delovna sredstva. Po nekaj letih neuspešnih poskusov prisilne socializacije kmeta in vasi je oblast sprevidela, da s političnimi ukrepi in prisilo ne bo dosegla napredka. Zato so leta 1952 ukinili kmetijske delovne zadruge, vendar pa so še naprej zatirali privatno iniciativo, na primer z deset hektarskim zemljiškim maksimumom, s prepovedjo nakupa kmetijskih strojev posameznikom, itd.⁷

Manjše kmetijske zadruge so združevali v večje, s kmeti so vzpostavljali kooperantska združenja, vendar pa večje kmetijske proizvodnje niso dosegli, saj so bile cene kmetijskih pridelkov prenizke, zadruge pa niso imele svojih sredstev za investicije. Tako so v občini Kranj od vseh sredstev za investicije v letu 1957 namenili za kmetijstvo le 1,7%⁸.

V obrti sta konfliktacija in nacionalizacija povzročili zmanjšanje števila obrtnih delavnic. Njihovo število se je do leta 1946 glede na leta 1939 več kot prepolovilo. Ob tem se je povečalo število državnih obrtnih delavnic. Vendar pa so premajhne investicije v obrtništvo, neustrezna davčna politika in splošna gospodarska politika, ki je načrtno vzpodbujala industrializacijo, povzročili zaostajanje razvoja obrti in neustrezno strukturo obrtnih dejavnosti. V času od leta 1952 do leta 1970 je bilo vloženi v obrt le 1% celotnih bruto investicij.

V gostinstvu in turizmu je razvoj potekal v odvisnosti od splošnih ekonomskih razmer v državi. Glede na to ločimo dve obdobji. Prvo je bilo obdobje administrativnega upravljanja gostinstva in drugo obdobje novega gospodarskega sistema in prostega gospodarjenja gostinskih organizacij. V prvem obdobju so obstajala velika in centralizirana gostinska podjetja na področju posameznih administrativno-teritorialnih enot. Turistično gostinstvo pa je bilo organizirano v okviru republiških hotelskih podjetij; nekatera pomembnejša so bila celo pod vodstvom posebnih uprav v zveznih organih za gostinstvo in turizem. V drugem obdobju je postopno prišlo do decentralizacije upravljanja mreže gostinskih obratov, zlasti še po letu 1954, ko so novi predpisi omogočali različne organizacijske oblike gostinskih in turističnih podjetij in obratov.⁹

Na začetku petdesetih let, ko so politični voditelji začeli uvajati samoupravljanje v podjetja, se je jugoslovanski ekonomski sistem znašel v nasprotju z ortodoksnim stališčem o nezdržljivosti socializma in tržnega gospodarstva. Pokazalo se je, da je samoupravljanje kot negacija etatističnega družbe-

nega odnosa moralo upoštevati zakonitosti tržnega gospodarstva. Le tako so se podjetja lahko spremenila v tržne proizvajalce. Vendar pa se je naslednja leta ekonomski sistem v državi razvijal kot kombinacija samoupravljanja, tržnega gospodarstva in državnega reguliranja gospodarskih tokov. Priča smo svojevrstnemu paradoksu, ko je jugoslovansko politično vodstvo v svoji ideološki preokupaciji z namenom, da obrani in opraviči svojo dolgoročno samoupravno orientacijo, ostro kritiziralo državni etatizem, pri tem pa jim je prav etatizem, tako zvezni, republiški in občinski, pomenil najvitalnejše oporišče.

Če si pogledamo naslednje obdobje od leta 1953 do 1965, ugotovimo, da so v tem času, zlasti na začetku šestdesetih let veliko investirali, predvsem v lahko industrijo, proizvodnjo potrošnih dobrin in v kmetijstvo. Dosežena je bila visoka rast družbenega proizvoda in nacionalnega dohodka (11,3 %), tako v industrijski kot v kmetijski proizvodnji. Pokazala pa so se številna strukturna nesorazmerja, ki so bila najizrazitejša med razvojno stopnjo težke industrije na eni strani ter kmetijstva in lahke industrije na drugi strani¹⁰.

Leta 1960 je ustvarila industrija več kot 50 % narodnega dohodka, medtem ko je pred vojno zaostajala daleč za kmetijstvom in je ustvarjala narodni dohodek v takem obsegu kot takratna obrt. Posebno hitro so se razvijale bazične industrijske panoge. Proizvodnja električne energije je bila 7,5-krat večja kot pred vojno, črne metalurgije 7-krat, proizvodnja v kemični industriji pa 9-krat večja kot pred vojno. Ekonomski razvoj po letu 1956 ni več sledil slabo pripravljenim petletnim planom, ki tudi niso bili realizirani. V drugi polovici petdesetih let so se v glavnem popravljala strukturna nesorazmerja, nastala v dotedanem razvoju. Veliko bolj kot prejšnja leta je gospodarstvo izkoriščalo tuje vire, kar je omogočalo hitro rast in visoko stopnjo investicij¹¹.

Sploh se obdobje od leta 1953 do 1965 odlikuje po hitri in stabilni gospodarski rasti, ki je državi omogočala naglo zmanjševanje splošne ekonomske nerazvitosti. Pomembno je, da je industrija postala vodilna gospodarska dejavnost in najvažnejši generator družbenega proizvoda. V industriji je prevladala proizvodnja sredstev za delo nad proizvodnjo potrošnih dobrin. Na tej osnovi je bila dana realna in materialna podlaga za izredno velike investicije. Največ so investirali v električno, kovinsko, usnjarsko in tekstilno industrijo, ki je bila do tedaj zapostavljena¹². Velik del investicij je imel značaj nadomestitvenih naložb.

Izreden vzpon je v drugi polovici petdesetih let doživljala Iskra. V desetletju 1950 do 1960 je bila njena vrednost proizvodnje povečana za 10-krat, pa kljub temu ni mogla zadostiti vsem potrebam na tržišču. V začetku šestdesetih let so prenesli del proizvodnje na manj razvita območja, kjer so gradili nove tovarne (v Lipnici, Otočah, Novi Gorici in Novem mestu)¹³.

Ekonomski razvoj je od srede šestdesetih let zasnovan na zrelejši materialni osnovi, pri čemer je industrializacija dosegla zavidljivo raven. Proizvodna struktura je bila večji del deagrarizirana.

Spremenjena je bila ekonomska in socialna struktura prebivalstva. Pospешen ekonomski razvoj je pomenil tudi rastočo produktivnost dela in zaposlenost. To je zahtevalo številne rekonstrukcije in modernizacijo obstoječih kapacitet, manj pa graditev novih proizvodnih kapacitet.

V institucionalnem pogledu pa je to obdobje v znamenju samoupravne in poslovne avtonomije gospodarskih podjetij. Na podlagi ustave iz leta 1963 je bila pripravljena gospodarska reforma. Vendar pa se je že dve leti kasneje začelo od nje odstopati. Gospodarska kriza je bila posledica vpliva politične ideologije. Dozorelo je spoznanje, da se samoupravljanje ne more poistovetiti s poslovno avtonomijo podjetja. Ker pa so teoretiki in voditelji političnega in s tem tudi ekonomskega sistema v državi trdili, da morajo delavci dobiti oblast nad ustvarjenim dohodkom in postati aktivni udeleženci pri gospodarskem odločanju, so začeli z radikalnim spreminjanjem družbenopolitičnega sistema.

V jeseni leta 1971 so sprejeli amandmaje na ustavo iz leta 1963. Sistemske spremembe so zakrožili z novo ustavo leta 1974. Tej sta sledila dva važna sistemska zakona in sicer zakon o osnovah sistema družbenega planiranja in o družbenem planu Jugoslavije in zakon o združenem delu iz leta 1976. Zakonom je sledil niz drugih resolucijskih normativnih dokumentov, ki so podpirali in konkretizirali pravne norme, navedene v teh zakonih¹⁴.

Posledica tega je bilo povečanje števila družbenih pravnih oseb. Podjetja so spreminjali v organizacije združenega dela. Tako je bilo na 7. kongresu KPS leta 1974 posebej poudarjeno, da morajo komunisti s svojim delom v družbenopolitičnih organizacijah in med delavci zagotoviti, da se TOZD organizirajo na najožjih področjih delovnega procesa, ki je zaključena faza in enota z zadostno reprodukcijsko podlago v okviru skupnega združenega dela¹⁵. Na tak način so bila podjetja prisiljena spreminjati svojo organizacijsko strukturo. To nam kaže tudi primer tovarne Sava Kranj. S 1.1.1973 so ustanovili tri TOZD (Tovarna avtopnevmatike Sava Semperit, TTI in DSS). S 1.1.1974 je cela tovarna postala članica SOZD Polikem. Naslednje leto je imela že osem STOZD, ki so se delili na TOZD. Leta 1976 so STOZD ukinili in popolnoma na novo organizirali 9 TOZD. Leta 1978 je tovarna izstopila iz SOZD Polikem in se sama organizirala v SOZD Sava s 6 delovnimi organizacijami, ki so se delile na TOZD. Te so v naslednjih letih združevali in ukinjali do leta 1989, ko tovarna postane enovita delovna organizacija¹⁶.

Politiki pa niso vladali samo v industrijskih podjetjih, ampak so vplivali tudi na razvoj kmetijstva. Slabe ekonomske rezultate v šestdesetih letih so skušali rešiti z podružbljanjem kmečke zemlje, ki so jo dali v obdelavo kmetijskim zadrugam in kmetijskim posestvom. Precej zemlje so pridobili tudi s pomočjo visokih davkov. Tako so z arondacijami oblikovali velike zemljiške komplekse, ki so postali jedro družbene kmetijske proizvodnje. Zanje so namenili tudi precejšnja investicijska sredstva¹⁷.

Tudi obrti ni bil dovoljen svoboden razvoj, zato niti po kvaliteti niti po kvantiteti ni mogla zadostiti

vsem potrebam prebivalstva. Kritičen je bil položaj v gradbeništvu in servisnih dejavnostih. Na eni strani je upadalo število obrtnikov v storitvenih in starih rokodelskih obratih, na drugi strani pa so se množili obrati serijske proizvodnje. Od leta 1964 je bilo omogočeno poslovno sodelovanje in povezovanje zasebnega in družbenega sektorja, od leta 1973 pa ustanavljanje pogodbenih organizacij. To je omogočilo tehnološki in materialni napredek obrti v sedemdesetih in osemdesetih letih.¹⁸

Domači turizem se je začel razvijati na ekonomskih temeljih po letu 1965, tujski pa po letu 1963, ko so bili sproščeni prehodi čez mejo in je bila omogočena realna menjava tuje valute. Seveda pa je turizem povezan z razvojem prometa in gradnjo cest. Z množično gradnjo hotelsko-turističnih objektov se je začelo konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let¹⁹. Vendar pa so liberalno usmerjeno gospodarsko politiko, ki je želela vse sile usmeriti v razvoj slovenskega gospodarstva, hitro zatrla t.i. avantgardne sile socializma v znani cestni aferi. Svoj položaj so si utrdile z uvajanjem novega političnega modela v gospodarski sistem in to kljub temu, da so številni ekonomisti opozarjali, da take zamisli v praksi ne bodo uresničljive. Ekonomska kriza se je vedno bolj poglobljala, politična oblast pa se je trudila, da bi jo prikrila. Ker ni spoznala sistemskih vzrokov za krizo, je leta 1981 nanjo reagirala z izdelavo Dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije, ki je bil sprejet na 12. kongresu ZKJ. To je ideologiziran politični dokument, ki je postal osnova za vodenje ekonomske politike²⁰. Tudi CK ZKS je na svojih sejah zahteval spoštovanje stabilizacijskih ukrepov, predvsem pa so poudarjali enotnost zveze komunistov, ki je bila idejno že precej razepljena.

Leta 1987 je prišlo do prve likvidacije podjetja v celjski občini. Posebno veliki sistemi kot je tovarna Iskra so se znašli v brezizhodnem položaju. Izdelani so bili sanacijski programi, vendar pa so njihovo uspešno izvajanje onemogočala osnovna sistemska načela (na primer vprašanje družbene lastnine). Tu problem je bil delno rešen s sprejetjem zakona o podjetjih decembra 1988. Za razvoj tržnega gospodarstva so zelo pomembni tudi novi zakoni o bankah, o vrednostnih papirjih, zakon o trgu denarja in kapitala in zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji. Prelomnico bo pomenilo sprejetje treh lastninskih zakonov v slovenski skupščini in sicer zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij, zakona o denacionalizaciji in zakona o zadrugah.

Arhivski delavei moramo te družbenopolitične in ekonomske spremembe upoštevati, če hočemo pridobiti v naše arhive arhivsko gradivo pomembnih ustvarjalcev. Pri tem ni važno, ali je ustvarjalec arhivskega gradiva v državni ali zasebni lasti, ampak naj bosta pri valorizaciji odločilen kriterij

pomen in vloga ustvarjalca arhivskega gradiva v ekonomskem in političnem razvoju naše države.

OPOMBE

1. Peti kongres Komunistične partije Jugoslavije, Ljubljana 1948, str. 377–454. — 2. Anton Melik, Naša velika dela, Ljubljana 1951. — 3. Jože Prinčič, Slovenska lokalna industrija v prvem petletnem gospodarskem načrtu (1947–1951), Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino 35/1987, št. 1–2, str. 77–81. — 4. Milan Ekar, Gospodarsko življenje Kranja po osvoboditvi, 900 let Kranja, Spominski zbornik, Kranj 1960, str. 416–426. — 5. Razvoj tekstilne industrije, Zagreb 1964, str. 25. — 6. Tine Lah, Ekonomika in ekonomska politika Jugoslavije, Maribor 1974, str. 223. — 7. Pavle Šubič, Razvoj kmetijstva v občini Kranj (1900–1953), Kranjski zbornik 1985, str. 169–185. — 8. Janez Tavčar, Razvoj kmetijstva v občini Kranj med leti 1953 in 1990, Kranjski zbornik 1990, str. 14–29. — 9. Tine Lah, Ekonomika in ekonomska politika Jugoslavije, Maribor 1974, str. 536–538 in str. 563–567. — 10. Dragutin Marsenič, Sumnje u privredni sistem Jugoslavije, Beograd 1986, str. 243–256. — 11. Glej opombo št. 9, str. 234. — 12. Glej opombo št. 9. — 13. Petintrideset let Iskre – industrija za telekomunikacije, elektroniko in elektromehaniko Kranj, Kranj 1980, str. 102–110. — 14. Glej opombo št. 10, str. 256–272. — 15. Sedmi kongres Zveze komunistov Slovenije, Ljubljana 1974, str. 103. — 16. Silvo Mravlje, Kratke oris zgodovine in razvoja tovarne gume v Kranju, Kranj 1989, tipkopis. — 17. Glej opombo št. 8. — 18. Nada Holynski, Industrijska in obrtna dejavnost na Gorenskem po osvoboditvi, Kranj 1980. — 19. Avguštin Lah, SFR Jugoslavija, Ljubljana 1981, str. 197. — 20. Glej opombo št. 10.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Einfluß gesellschaftsökonomischer Änderungen auf die Bewertung der Registraturbilder in der Wirtschaft 1945–1991

Marija Kos

Im Aufsatz wird die Übersicht der gesellschaftspolitischen und ökonomischen Verhältnissen in unserem Staat in der Periode 1945–1991 und deren Einfluß auf die Wirtschaftsentwicklung dargestellt. In 1945 sind die Industrialisierung und Elektrifizierung zur Grundlage der wirtschaftlichen Entwicklung geworden, indem andere wirtschaftliche Zweige bei Seite geschoben wurden. In der Wirtschaft hat man nach dem sovietischen Vorbild die Kollektivisierung geplant. Von 1950 bis 1965 entwickelte sich das ökonomische System als Kombination von Selbstverwaltung, Marktwirtschaft und staatlicher Regulierung wirtschaftlicher Ströme. In der sechziger wurde ein hohes Wachstum des Gesellschaftsprodukts erreicht. Am Anfang der siebziger begann man ein neues politisches Modell ins wirtschaftliche System einzuführen, wodurch tiefe wirtschaftliche Krise erregt wurde, die man mit neuen Gesetzen und neuer Verfassung auflösen versuchen wird.